

Uspostavljanje Direktorata za IPARD plaćanja

U procesu pristupanja Evropskoj uniji obaveza Crne Gore je da uspostavi Agenciju za plaćanje, shodno pravilima EU, a koja obuhvata izgradnju sistema kontrole za implementaciju tri vrste plaćanja:

1. Za mjere ruralnog razvoja (IPARD);
2. Za direktna plaćanja;
3. Za mjere zajedničke organizacije tržišta.

U predpristupnom periodu, zemljama kandidatima otvorena je mogućnost korišćenja sredstava za potrebe podrške investicija za ruralni razvoj (IPARD), dok su druge dvije komponente finansijske omotnice dostupne prilikom dobijanja članstva u Evropsku uniju.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja od 2013. godine intenzivno radi na uspostavljanju sistema kontrole za implementaciju mjera ruralnog razvoja (IPARD) kroz jačanje Direktorata za IPARD plaćanja. U ovom momentu Direktorat za IPARD plaćanja ojačan je do mjere da je akreditacija od strane revizora Evropske komisije izvjesna u 2016. godini. Akreditacija, odnosno mogućnost korišćenja IPARD sredstava podrazumijeva niz aktivnosti koje Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja mora da završi i to:

1. **Završi akreditacioni paket (pravilnici i procedure za implementaciju javnih poziva)** - Tokom prva dva kvartala 2015. godine Direktorat za IPARD plaćanja je u cilju uspostavljanja navedenog sistema, radio na finalizaciji akreditacionog paketa za IPARD Agenciju u skladu sa EU pretpisupnim regulativama za novi programski period (2014-2020), koji se odnosi na oblast politike poljoprivrede i ruralni razvoj (IPARD). Nakon finalizacije paketa, u julu 2015. godine Ministarstvo finansija je angažovalo eksternu revizorsku kompaniju koja je izvršila reviziju akreditacionog paketa i dostavila završni izvještaj (nalaze) krajem jula 2015. godine. Kako je izvještaj eksterne revizorske kompanije potvrdio spremnost svih institucija - Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva finansija, Revizorskog tijela, uključenih u ovom procesu, akreditacioni paket poslat je sredinom avgusta mjeseca Evropskoj komisiji, čime je i zvanično upućen zahtjev za prenos povjeravanja izvršenja zadataka za implementaciju budžeta sa Evropske komisije na Crnu Goru. U novembru 2015. potpisan je Sektorski sporazum od strane NIPAK, što je bio glavni preduslov za otpočinjanje procesa akreditacije.
2. **Fizički izdvoji Direktorat za IPARD plaćanja sa uspostavljenim IT sistemom koji zadovoljava ISO 27001 standard** - Adaptacija i opremanje kancelarijskog prostora za potrebe Direktorata za IPARD plaćanja - buduću Agenciju za plaćanja u poljoprivredi obezbijedila je Vlada Crne Gore, naplatom poreskog duga. Objekat je od oko 800m² i trenutno je u *sivoj* građevinskoj fazi i neophodna mu je adaptacija. Objekat treba da se prilagodi kriterijumima koje je EU postavila za institucije koje rade sa finansijskim sredstvima Evropske unije, a to je standard ISO 27001. Svi ti preduslovi se uzimaju u obzir prilikom svih faza adaptacije i opremanja ovoga objekta. Objekat će biti u potpunosti adaptiran kroz MIDAS projekat. Nabavka IT opreme za Agenciju za plaćanja je takođe izvršena kroz MIDAS projekat i ista je uskladištena dok prostor ne bude spreman za upotrebu, a kancelarijski namještaj je ugovoren i biće instaliran nakon završetka građevinskih radova. Joint Venture kompanija za vršenje građevinskih radova adaptacije i za postavku sigurnosnih sistema u zgradi Agencije za plaćanja u poljoprivredi angažovana je u junu 2015. godine. Radovi na adaptaciji su počeli sa zakašnjenjem izazvanim dobijanje priključka na električnu energiju, koji će usloviti i moguće kašnjenje završetka radova koje je prvobitno planirano za mjesec decembar 2015. godine i realan završetak radova očekuje se u januaru 2016. godine.

3. Konstanto radi na unapređenju kapaciteta Direktorata za IPARD plaćanja

Obuke zaposlenih i jačanje procedura - Tvinning projekat pod nazivom „Jačanje programa ruralnog razvoja u okviru IPARD-a u Crnoj Gori“, zvanično je počeo 15.05.2013. godine. Konzorcijum čine Holandija, Estonija i Litvanija. Ukupno je održano 60 misija za jačanje kapaciteta Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (Direktorata za IPARD plaćanja i Direktorata za ruralni razvoj) i Ministarstva finansija (Direkcija za Nacionalni fond). Takođe, sprovedene su i tri studijske posete u Litvaniji, Estoniji i Holandiji, kao i jedno stažiranje za internog revizora. Kroz ovaj projekat organizovane su brojne obuke i radionice, izvršeno je unapređenje pripremljenih dokumenata za akreditacioni paket, uspostavljena je saradnja sa svim zainteresovanim stranama uključenim u IPARD procesu. Takođe uz pomoć podrške tvinning eksperata obavljen je i proces samoprocjene i izvršene pripreme za upućivanje zahtjeva za prenos povjeravanja izvršenja zadataka za implementaciju budžeta sa Evropske komisije na Crnu Goru. Nakon 29 mjeseci uspješne implementacije projekat je završen 12.11.2015. godine, i jedan od glavnih ciljeva projekta, otpočinjanje procesa akreditacije, je ispunjen. U toku MIDAS projekta, Direktorat za IPARD plaćanja konstantno radi na jačanju kapaciteta samog direktorata, gdje je do sada odrađeno niz obuka za zaposlene u Direktoratu za IPARD plaćanja.

Jačanje kapaciteta kroz praksu - Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji sa Svjetskom bankom trenutno sprovodi EU/IPA projekat izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju u Crnoj Gori - IPARD like, koji se finansira uz finansijsku podršku Evropske unije kroz IPA komponentu I – Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija. Sredstva za ovaj projekat su obezbijeđena iz IPARD-a za 2011. i 2012. budžetsku godinu, u iznosu od 4,1 mil €, a implementira ga Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Direktorat za IPARD plaćanja u saradnji sa Svjetskom bankom. Javni poziv za IPARD like objavljen je 07.12.2014. godine za mjeru "Investicija u poljoprivredna gazdinstva". Prijem zahtjeva za podršku je trajao do 28.02.2015. godine i ukupno je primljen 521 zahtjev. Ukupna vrijednost ovih zahtjeva je 21.822.785,12 EUR sa PDV-om odnosno 18.640.596,78 EUR bez PDV. Ovaj poziv se sprovodi u skladu sa procedurama propisanim Operativnim priručnikom, koje su u velikoj mjeri usklađene sa procedurama i kriterijumima za odlučivanje po pravilima IPARD. Tokom trajanja javnog poziva Direktorat za IPARD plaćanja sprovodi testiranje predviđenih procedura za IPARD, čime se paralelno vrši i obuka zaposlenih u cilju sticanja potrebnih znanja i vještina za obradu svakog zahtjeva za podršku. Nakon sprovedenih sveobuhvatnih administrativnih i terenskih kontrola, odobreno je za podršku i potpisivanje ugovora sa ministarstvom ukupno 291 zahtjev ukupne vrijednosti investicija 10.364.993,42 EUR, a potencijalna bespovratna podrška iznosi 5.147.048,44 EUR.

Osim IPARD like projekta, Direktorat za IPARD plaćanja je nastavio i sa realizacijom MIDAS projekta u dijelu administrativnih i terenskih kontrola zahtjeva za isplatu sredstava i odobravanja isplata za realizovane investicije podržane iz prethodno objavljenih javnih poziva za podršku investicijama u poljoprivredna gazdinstva. U 2015. godini ukupno je isplaćeno 70 projekata u vrijednosti od 823.154,03 € sredstava bespovratne podrške ka poljoprivrednim proizvođačima iz ovog projekta, dok je ukupna vrijednost ovih projekata iznosila 1.628.964,28 €.

Važno je napomenuti i to da je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja uz saglasnost Evropske komisije i podršku Svjetske banke uspjelo da sačuva sredstva iz IPARD-a za 2013. godinu i takođe ih kroz IPA komponentu i omogući dostupnim za investicije u mjeru "Ulaganja u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda". Trenutno se intenzivno radi na obezbjeđivanju potrebnih uslova i uspostavljanju pravnog osnova za uspješnu implementaciju ove mjere, a planirani budžet za ovu mjeru iznosiće oko 5 mil.€. Administrativni sporazum između Svjetske banke i Delegacije Evropske Unije u Crnoj Gori je potpisan, čime se stvorio preduslov da se potpiše i Sporazum o grant u koji potpisuju Svjetska banka i Ministarstvo finansija. Početak realizacije ovog javnog poziva očekuje se do kraja 2015. godine, s obzirom da je u toku rešavanje proceduralnih koraka za objavljivanje samog poziva.

- 4. Uspostavi neophodne registre** - Shodno pravilima Evropske unije koji se odnose na uspostavljanje sistema kontrola za indirektno upravljanje IPARD sredstvima, Direktorat za IPARD plaćanja je dužan i da znatno unaprijedi svoj IT sistem, odnosno da se kreiraju posebne baze podataka, koje će biti korišćene prilikom implementacije IPARD poziva kao i implementacije sredstava iz budućih fondova koji će biti na raspolaganju po ulasku u Evropsku uniju.

Pravilnik o registru poljoprivrednih gazdinstava i registru subjekata je usvojen krajem marta 2014. godine. Sredinom septembra 2014. godine je potpisan ugovor sa kompanijom koja će izraditi softver za registar gazdinstava. Izrada softvera je u toku, tj skoro da je završen i sada je u toku poslednja pripreme softvera za instaliranje, faza treninga korisnika kao i povezivanje sa lokalnim registrima i bazama podataka. Očekuje se da sve bude završeno i instalirano, a zaposleni pripremljeni, do kraja 2015. godine. U okviru ove aktivnosti, a kao preduslov za uspostavljanja sistema LPIS i IACS, izvršena je nabavka hardverske IT opreme. Glavni dio opreme će biti u kancelarijama Direktorata za IPARD plaćanja i biće instaliran čim se završi adaptacija ovoga prostora (do kraja 2015. godine), a manji dio opreme je već instaliran u regionalnim kancelarijama savjetodavne službe.

Paralelno sa ovim aktivnostima, krajem 2014 i tokom 2015. godine Direktorat za IPARD plaćanja u saradnji sa savjetodavnim službama vršio je upis u hard copy verziji poljoprivrednih proizvođača i njihovih gazdinstava, a ovi podaci će nakon uspostavljanja elektronske verzije biti preneseni u ovaj Registar. Dosad je upisano ukupno 819 gazdinstava u ovaj Registar.

U okviru IPA 2013, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je obezbijedilo dodatnih 2 miliona EUR za potrebe izrade LPIS sistema. Proces odabira kompanije za izradu softvera za LPIS je u toku, i sprovodi ga Delegacija Evropske Unije u Crnoj Gori. Očekuje se da će ovaj projekat trajati ne manje od dvije godine, i već od 2018. godine Crna Gora će imati funkcionalan LPIS sistem.

Registar životinja je uspostavljen u okviru Veterinarske uprave, i trenutno je proces unapređenja same baze kako bi ispunila sve uslove IAKSA-a, odnosno automaskog povezivanja sa ostalim registrima.

IZAZOVI U NAREDNOM PERIODU

1. Unapređenje organizacione strukture Direktorata za IPARD plaćanja

Tokom realizacije IPARD like javnog poziva uočena je neophodnost zapošljavanja novih kadrova različitih profila u Direktoratu za IPARD plaćanja, uključujući inženjere građevine i mašinstva, kako bi se obezbijedilo stručno, efikasno i blagovremeno izvršavanje svih poslova i zadataka. U cilju ispunjenja akreditacionih kriterijuma Direktorat za IPARD plaćanja je izradio Analizu opterećenosti poslom i Plan zapošljavanja za 2015 i 2016 godinu, kojima se predviđa povećanja broja radnih mjesta. Na osnovu rezultata ovih dokumenata, pripremljen je predlog sistematizacije Direktorata koji predviđa značajno povećanje broja radnih mjesta i promjene u unutrašnjoj organizaciji samog direktorata. Važno je napomenuti i to da je ovaj predlog usklađen sa Akcionim planom za implementaciju Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore za period 2015-2020, usvojenim od strane Vlade Crne Gore i Evropske komisije.

U cilju ispunjenja akreditacionih kriterijuma u fazi revizije od strane Evropske komisije potrebno imati najmanje 35 službenika raspoređenih po već sistematizovanim radnim mjestima.

2. Uska grla za implementaciju poziva

Tokom implementacije dosadašnjih javnih poziva objavljenih u okviru projekta MIDAS i IPARD like, u slučajevima kada su predmet investicije građevinski radovi koji uključuju izgradnju ili rekonstrukciju objekata, korisnik je bio obavezan da u fazi prije odobravanja podrške dostavi urbanističko-tehničke uslove nadležnog organa lokalne uprave, a nakon realizacije investicije i podnošenja zahtjeva za isplatu sredstava bilo je neophodno i da dostavi građevinsku dozvolu za predmetni objekat.

Građevinske dozvole - Počev od implementacije I (prvog) javnog poziva MIDAS projekta 2011. godine uočen je problem izdavanja građevinskih dozvola za ove objekte. Aktivnim učešćem ovog ministarstva aktuelizovan je ovaj problem i tokom implementacije svih narednih poziva konstantno je rađeno na podizanju svijesti lokalnih uprava o neophodnosti bržeg rješavanja ovog pitanja. Dodatno, 10. jula 2015. godine ovo ministarstvo je organizovalo sastanak na kojem su učestvovali predstavnici nadležnih sekretarijata svih lokalnih uprava i predstavnici Zajednice opština Crne Gore, na kojem je raspravljano o ovoj problematici. Zaključeno je da je neophodno hitno i sistemsko rješavanje ovog pitanja, kako bi se obezbijedilo uspješno i nesmetano povlačenje sredstava i dalje jačanje poljoprivrednih proizvođača u Crnoj Gori.

Obezbjedivanje kreditnih sredstava za poljoprivrednike - Uspješna realizacija ugovorenih projekata IPARD like poziva u velikoj mjeri zavisi i od uključenosti kreditnih institucija, na prvom mjestu Investiciono razvojnog fonda Crne Gore, kao i komercijanih banaka, u kreditiranju korisnika podrške koji su potpisali ugovore sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja. Kroz dosadašnje pozive i IPARD like poziv, IRF je za projekte koji su bili odobreni od strane ministarstva obezbijedio kreditnu podršku pod veoma povoljnim uslovima – 4% godišnja kamatna stopa, 2 godine grejs period i 6 godina rok otplate kredita. Međutim, realizacija navedenih projekata u većini slučajeva je kasnila zbog dugog procesa odlučivanja o dodjeli kredita, što je u nekim slučajevima dovelo do odustajanja od investicije korisnika podrške. U tom smislu, neophodno je raditi na povećanju efikasnosti u odlučivanju o kreditnoj podršci poljoprivrednih proizvođača, kako bi se povećao procenat uspješno realizovanih projekata koji je trenutno između 60-70% od ukupnog broja odobrenih investicija.

PREDLOG ZAKLJUČAKA:

1. Vlada Crne Gore je na sjednici od _____ 2015. godine, razmotrila i usvojila Informaciju o realizaciji aktivnosti na uspostavljanju Direktorata za IPARD plaćanja.